

EHL-İ SÜNNET AKİDESİ

EBÛ HÂTİM VE EBÛ ZÛR'A ER-RÂZÎ'NİN
NAKLETTİĞİ AKİDE ESASLARI

AKİDETÜ'R- RÂZİYEYN

عقيدة الرازيين

EBÛ HÂTİM ER-RÂZÎ
VE
EBÛ ZÛR'A ER-RÂZÎ

SALİM AKİDE | SAHİH ANLAYIŞ | KUR'AN VE SÜNNET

UBEYDULLAH ARSLAN
İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

ÖNSÖZ

EHL-İ SÜNNET AKÎDESİNİN İLK DÖNEM ÂLİMLERİNDEN
NAKLEDİLEN ESASLAR

1 BU KİTAP KİMİN?

Bu risale, Ebû Hâtım er-Râzî (ö. 277/890) ve Ebû Zür'a er-Râzî (ö. 264/878) isimli iki büyük hadis âliminin akîde konusundaki görüşlerini içermektedir. Onların sözleri, oğulları ve talebeleri olan İbn Ebî Hâtım er-Râzî (ö. 327/938) tarafından nakledilmiştir.

2 KİMDEN NAKLEDİLİYOR?

İbn Ebî Hâtım, babası Ebû Hâtım'e ve Ebû Zür'a'ya, Hicaz, Irak, Şam ve Yemen gibi farklı beldelede karşılaştıkları âlimleri hangi inanç üzere bulduklarını ve kendilerinin neye inandıklarını sormuştur. Onların verdiği cevaplar bu risalenin temelini oluşturmaktadır.

3 NE ZAMAN YAZILDI?

Bu akîde beyanı, hicrî üçüncü asırda iki âlimden alınmış, İbn Ebî Hâtım tarafından nakledilmiştir. Risalenin ilk defa hangi gün veya yılda yazıya geçirildiği kesin olarak bilinmemektedir. Daha sonra İmam Lâlekâî'nin "Şerhu Usûli İ'tikâdi Ehli's-Sünne ve'l-Cemâa" adlı eserinde rivâyet zinciriyle yer almıştır.

4 KİTABIN ÖNEMİ NEDİR?

Bu eser, hicrî üçüncü asırda farklı ilim merkezlerindeki Ehl-i Sünnet âlimlerinin hangi temel itikadî meselelerde ortak bir yol benimsediğini göstermesi açısından büyük öneme sahiptir. Yalnızca iki âlimin görüşünü değil, onların karşılaştıkları birçok âlimin aynı esaslar üzerinde bulunduğunu da nakletmektedir.

5 HANGİ KONULARI ELE ALIR?

Risale; imanın söz ve amel olması, artıp eksilmesi, Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olması, kadere iman, sahâbenin fazileti, Allah'ın isim ve sıfatları, âhiret, büyük günah sahiplerinin durumu, sünnete bağlılık ve bid'atten sakınma gibi dinin temel akîde meselelerini ele alır.

6 BİZE HANGİ KONUDA DELİL TEŞKİL EDER?

Bu risale, söz konusu akîde esaslarının erken dönem Ehl-i Sünnet âlimleri tarafından benimsendiğini gösteren tarihî ve ilmî bir kaynak niteliği taşır. Akîde meselelerinin asıl delili Kur'an ve sahih Sünnet'tir. Bu eser, o delillere dayanan anlayışın ilk dönem âlimleri tarafından nasıl nakledildiğini göstermesi bakımından bizim için önemli bir delil niteliğindedir.

7 BU ÇALIŞMADA NASIL İŞLENECEK?

Elinizdeki çalışma, risalenin metin sırasını koruyarak 30 ana konuda hazırlanmıştır. Her derste önce nakledilen sözün Türkçe metni verilecek; ardından açıklaması yapılacak, ilgili şer'î delil gösterilecek ve dersin özü belirtilecektir. Metinde bulunmayan bir görüş, Ebû Hâtım veya Ebû Zür'a'ya nispet edilmeyecektir.

8 ÇALIŞMANIN GAYESİ

Bu çalışmanın gayesi, yalnızca akîde meselelerinin adlarını öğrenmek değil; bu meselelerin ne anlama geldiğini, hangi delillere dayandığını ve ilk dönem Ehl-i Sünnet âlimleri tarafından nasıl anlaşılıp nakledildiğini kavramaktır. Allah Teâlâ'dan bu çalışmayı faydalı ilme, sahih anlayışa ve öğrendiğimiz hakikatlerle amel etmeye vesile kılmasını dileriz.

“Rabbimiz, bize faydalı ilim ver, bizi doğru yola ilet ve bizi salihlerden eyle.”

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

1

EHL-İ SÜNNET AKİDESİNİN ÂLİMLERDEN NAKLEDİLMESİ

METİN

İbn Ebî Hâtim er-Râzî şöyle dedi:

Babama ve Ebû Zür'a'ya, dinin esaslarında Ehl-i Sünnet'in yolunu, bütün beldelerde karşılaştıkları âlimleri hangi inanç üzere bulduklarını ve kendilerinin bu hususta neye inandıklarını sordum.

AÇIKLAMA

- 1 İbn Ebî Hâtim yalnızca "Siz neye inanıyorsunuz?" diye sormamıştır. Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a'nın farklı beldelerde karşılaştıkları âlimleri hangi akîde üzere bulduklarını da sormuştur.
- 2 Buradaki "dinin esasları"; iman, kader, Kur'an, Allah'ın isim ve sıfatları, sahâbe, âhiret ve benzeri temel itikadî meseleleri kapsar.
- 3 Akîdenin âlimlerden nakledilmesi, âlimlerin vahiyden bağımsız bir din kaynağı olduğu anlamına gelmez. Âlimlerin görevi, Kur'an ve Sünnet'i öğrenmek, Selefin anlayışını korumak ve bunu sonraki nesillere aktarmaktır.
- 4 Bu sebeple Ehl-i Sünnet akîdesinde ölçü, kişilerin şahsî düşünceleri değil; vahiy ve vahyin ilk nesiller tarafından anlaşılıp nakledilen sahih yoldur.

DELİL

Allah Teâlâ buyurur:

"Kim kendisine doğru yol belli olduktan sonra Resûl'e karşı gelir ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa, onu yöneldiği yolda bırakır ve cehenneme sokarız."

Nisâ, 4/115

DERSİN ÖZÜ

Sahih akîde şahsî görüşlerle kurulmaz.
Kur'an ve Sünnet'ten öğrenilir, Selefin anlayışıyla korunur
ve güvenilir ilim ehli tarafından nesilden nesile nakledilir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

2

HİCAZ ÂLİMLERİNİN AYNI ESASLAR ÜZERİNDE BULUNMASI

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî şöyle dediler:
Bütün beldelerde; Hicaz'da, Irak'ta, Şam'da ve Yemen'de âlimlere yetiştik.
Onların yolu şu esaslar üzereydi.

AÇIKLAMA

- 1 Hicaz, vahyin indiği ve ilk İslâm nesillerinin yetiştiği bölgedir. Mekke ve Medine, ilmin kaynağı olan sahâbe neslinin yaşadığı merkezlerdir.
- 2 Râziyeyn'in Hicaz âlimlerinden bahsetmesi, nakledecekleri akîde esaslarının sadece kendi şahsî görüşleri olmadığını, bu esasları Hicaz'da karşılaştıkları ilim ehli tarafından da nakledildiğini gösterir.
- 3 Hicaz âlimlerinin aynı temel esaslar üzerinde bulunması, Ehl-i Sünnet akîdesinin Kur'an ve Sünnet'e dayandığını ve ilk nesillerden beri değişmeden aktarıldığını gösterir.
- 4 Bu ifade, bütün âlimlerin her meselede aynı görüşte olduğu anlamına gelmez. Burada söz konusu olan, dinin temel itikadî esaslarında aynı yol üzere bulunmalarıdır.

DELİL

Allah Teâlâ buyurur:

“İslâm'a ilk giren Muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle tâbi olanlardan Allah razı olmuştur; onlar da O'ndan razı olmuşlardır.”

— Tevbe, 9/100 —

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet akîdesi Hicaz başta olmak üzere ilk nesillerin yoluna dayanmaktadır. Akîde, şahısların görüşleriyle değil; Kur'an ve Sünnet'i en iyi anlayan ilk nesillerin nakilleriyle öğrenilir.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

3

IRAK ÂLİMLERİNİN AYNI ESASLAR ÜZERİNDE BULUNMASI

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî şöyle dediler:
Bütün beldelerde; Hicaz'da, Irak'ta, Şam'da ve Yemen'de âlimlere yetiştik.
Onların yolu şu esaslar üzereydi.

AÇIKLAMA

- 1 Irak, ilk dönemlerden itibaren ilim merkezlerinden biri olup, birçok sahâbî ve tâbiîn âliminin yetiştiği önemli bir beldedir.
- 2 Râziyeyn'in Irak âlimlerinden bahsetmesi, nakledecekleri akîde esaslarının sadece Hicaz'daki âlimlerin görüşleriyle sınırlı olmadığını, Irak'taki ilim ehlinin de aynı esaslar üzere bulunduğunu gösterir.
- 3 Irak âlimlerinin aynı temel esaslar üzerinde bulunması, Ehl-i Sünnet akîdesinin belli bir bölgeye veya şahsa bağlı olmadığını, Kur'an ve Sünnet'e dayandığını göstermektedir.
- 4 Bu ifade, farklı beldelerdeki âlimlerin birbirinden habersiz olarak değil, aynı hakikati taşıyan bir ilim geleneği içinde olduklarını ve sonraki nesillere bu yolu naklettiklerini ortaya koymaktadır.

DELİL

Allah Teâlâ buyurur:
“Eğer onlar sana uyarlarsa artık doğru yolu bulmuş olursun.
Onların sana uymaları, ancak Allah'ın izniyledir.”

En'âm, 6/90

DERSİN ÖZÜ

Irak âlimlerinin aynı esaslar üzerinde bulunması, Ehl-i Sünnet akîdesinin Kur'an ve Sünnet'e dayandığını, belirli bir bölgeye mahsus olmadığını gösterir. Doğru yol, ilk nesillerin naklettiği yoldur.

AKÎDETÜ’R-RÂZİYEYN

4. HAYIR VE ŞERRİYLE KADERE İMAN

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür’a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Hayır ve şerriyle kader, Allah’tandır.”

AÇIKLAMA

Kader; Allah’ın her şeyi ezelî ilmiyle bilmesi, olacakları yazması, her şeyin O’nun dilemesiyle meydana gelmesi ve bütün varlıkları yaratmasıdır.

Hayır da şer de Allah’ın ilmi, dilemesi ve yaratması dışında gerçekleşmez. O’nun bilgisi, dilemesi ve yaratması her şeyi kuşatır; hiçbir şey O’nun ilminden, dilemesinden ve yaratmasından dışarıda değildir.

Fakat Allah’ın şerri takdir etmesi, şerri sevdiği veya ondan razı olduğu anlamına gelmez. Allah kullarına iyiliği emreder, kötülüğü yasaklar. Şerler, kulların tercihleriyle meydana gelir; bu tercihler de Allah’ın ilmi, dilemesi ve yaratması kapsamındadır.

İnsan irade ve tercih sahibidir; akıl ile doğruyu yanlıştan ayırt edebilir. Bu sebeple kullar, yaptıkları amellerden sorumludur. Kader, günah işlemeye mazeret gösterilemez. Mümin, kaderi kabul eder; fakat bu, onu sorumluluktan kurtarmaz, aksine Allah’a itaatte daha kararlı olmasına vesile olur.

DELİL

“Şüphesiz biz her şeyi bir kader ile yarattık.” (Kamer, 54/49)

“De ki: Hepsi Allah katındandır.” (Nisâ, 4/78)

DERSİN ÖZÜ

Hayır ve şer Allah’ın takdiriyle gerçekleşir; insan ise kendi iradesiyle yaptığı amellerden sorumludur.

AKÎDETÜ’R-RÂZİYEYN

5. DÖRT HALİFENİN FAZİLETİ VE SIRALAMASI

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür’a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Bu ümmetin, Peygamberinden sonra en faziletlisi Ebû Bekir es-Sıddîk, sonra Ömer b. el-Hattâb, sonra Osman b. Affân, sonra Ali b. Ebî Tâlib’dir. Onlar râşid ve hidayete erdirilmiş halifelerdir.”

AÇIKLAMA

Ehl-i Sünnet’e göre dört halifenin fazilet sırası Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali şeklindedir. Bu, onların İslâm’a hizmetleri, sahâbe arasındaki üstün konumları ve dinin korunmasına yaptıkları büyük katkılar sebebiyledir.

Onlar, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)’den sonra ümmete adaletle hükmetmiş, dine bağlı kalmış, bid’atlara karşı durmuş ve İslâm’ı en güzel şekilde temsil etmişlerdir.

Dört halifenin faziletini kabul etmek, diğer sahâbîlerin değerini küçültmek anlamına gelmez. Ehl-i Sünnet, bütün sahâbeye saygı gösterir, hepsini sever ve haklarında hayırla konuşur.

DELİL

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Benden sonra Ebû Bekir ve Ömer’e uyun.” (Tirmizî, 3662; Elbânî: Sahih)

“Benim sünnetime ve benden sonraki râşid, hidayete erdirilmiş halifelerin sünnetine sımsıkı sarılın.” (Ebû Dâvûd, 4607; Elbânî: Sahih)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, dört râşid halifenin faziletini Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali sırasıyla kabul eder ve bütün sahâbeye saygı gösterir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

6. CENNETLE MÜJDELENEN ON SAHÂBİYİ TASDİK ETMEK

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Resûlullah'ın ﷺ cennetle müjdelediği on sahâbîyi tasdik ederiz.
Çünkü Resûlullah'ın ﷺ sözü haktır.”

AÇIKLAMA

Aşere-i Mübeşşere, Resûlullah'ın ﷺ cennetle müjdelediği on sahâbîdir: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Saîd b. Zeyd ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh.

Ehl-i Sünnet, bu sahâbîlerin cennetlik olduğunu kabul eder. Çünkü bu bilgi şahsî bir kanaate değil, Resûlullah'ın ﷺ haberine dayanır. Onların her biri İslâm'a büyük hizmetlerde bulunmuş, dinin yayılmasına, korunmasına ve ümmetin doğru yolda kalmasına vesile olmuşlardır.

Hakkında sahih bir nas bulunan kimse için o nassın bildirdiği hüküm kabul edilir. Hakkında böyle bir nas bulunmayan belirli bir kişinin âhiretteki durumu hakkında ise kesin hüküm verilmez; bütün sahâbîler için iyi zanda bulunulur ve hepsi için Allah'tan razı olduğu ümidi taşınır.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Ebû Bekir cennettedir, Ömer cennettedir, Osman cennettedir, Ali cennettedir, Talha cennettedir, Zübeyr cennettedir, Abdurrahman b. Avf cennettedir, Sa'd cennettedir, Saîd cennettedir ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh cennettedir.”

(Tirmizî, 3747; Elbânî: Sahih)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, Resûlullah'ın ﷺ cennetle müjdelediği sahâbîleri tasdik eder ve âhirete ilişkin kesin hükümlerde sahih nassa bağlı kalır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

7. BÜTÜN SAHÂBEYE RAHMET DİLEMEK VE ARALARINDAKİ İHTİLAFLARDA DİLİ KORUMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Bütün sahâbeye rahmet diler, aralarında meydana gelen ihtilaflar hakkında konuşmaktan kaçınırız.”

AÇIKLAMA

Sahâbe, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) iman etmiş, onunla birlikte bulunmuş, İslâm'a en büyük hizmeti yapmış ve dini bizlere ulaştırmış hayırlı ilk nesildir. Ehl-i Sünnet, sahâbenin tamamına saygı gösterir, hepsini sever ve onlar için Allah'tan rahmet ve mağfiret diler.

Sahâbe arasında bazı meselelerde ihtilaflar meydana gelmiştir. Bu ihtilaflar, İslâm'ı yaşama ve en doğruyu arama gayretiyle gerçekleşmiş içtihad farklılıklarıdır. Bu sebeple onların ihtilafları, düşmanlık, kin ve husumet sebebi yapılmaz.

Ehl-i Sünnet'in tavrı; sahâbeye sövmemek, haklarında haksız ithamlarda bulunmamak, aralarındaki ihtilafları gündeme getirerek fitne çıkarmamak ve her birinin faziletini kabul etmektir. Tarihî rivayetler incelenirken doğrulukları araştırılır; ancak sahâbenin şeref ve üstünlüğünü zedeleyecek söz ve tartışmalardan uzak durulur.

DELİL

“Onlardan sonra gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde iman edenlere karşı kin bırakma.” (Haşr, 59/10)

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Ashabıma sövmeyin!” (Buhârî, 3673; Müslim, 2540)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, bütün sahâbeye rahmet diler; aralarındaki ihtilafları hakaret ve düşmanlık konusu yapmaktan sakınır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

8. ALLAH'IN ARŞ ÜZERİNDE OLUŞU, YARATILMIŞLARDAN AYRI OLUŞU VE SIFATLARINI KEYFİYET BELİRLEMEDEN KABUL ETMEK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Allah, Arş'ının üzerindedir; yaratılmışlarından ayıdır.
O, kendisini nasıl vafsetmişse öyledir;
bunun keyfiyeti belirlenmez.”**

AÇIKLAMA

Ehl-i Sünnet'e göre Allah, Arş'ı üzerinde, yaratılmışlarından ayrı ve yücedir. O, mekândan münezzehtir; fakat Arş üzerinde oluşu, Kur'an'da bildirildiği şekilde hak olarak kabul edilir. Bu, O'nun yaratılmışlara benzemediğini gösterir.

Allah'ın sıfatları, O'nun kendisini ve Rasûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) naslarda vafsettiği şekilde kabul edilir. Sıfatların manası kabul edilir; fakat keyfiyetleri (nasıl oldukları) bilinmez, tasvir edilmez. Çünkü keyfiyeti ancak Allah bilir.

Allah'ın sıfatlarını inkâr etmek, onları başka manalara zorlamak veya yaratılmışların sıfatlarına benzetmek doğru değildir. Ehl-i Sünnet, bu konuda Selef-i Sâlihîn'in yolunu takip eder: isbât eder (kabul eder), tahrif etmez, ta'til etmez, teşbih etmez ve keyfiyetini belirlemez.

DELİL

“Rahmân, Arş'a istivâ etmiştir.” (Tâhâ, 20/5)

“O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.” (Şûrâ, 42/11)

DERSİN ÖZÜ

Allah'ın Arş üzerinde oluşu ve diğer sıfatları, yaratılmışlara benzetilmeden ve keyfiyetleri belirlenmeden, vahiyde bildirildiği şekilde kabul edilir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

9. ALLAH'IN İLMİNİN HER ŞEYİ KUŞATMASI VE HİÇBİR ŞEYİN O'NA BENZEMEMESİ

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Allah, ilmiyle her şeyi kuşatmıştır.
O'nun benzeri hiçbir şey yoktur.
O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”**

AÇIKLAMA

Allah'ın ilmi, geçmişte olanları, şimdi gerçekleşenleri ve gelecekte olacakları bütünüyle kuşatır. Yerde ve gökte olan hiçbir şey O'nun ilminden gizli kalmaz. En küçük zerre, insanın içinden geçen düşünceler ve daha gerçekleşmeden önce olacak şeyler dahi O'nun ilmindedir.

Allah'ın hiçbir benzerinin bulunmaması, O'nun sıfatlarını inkâr etmek değil, O'nun yaratılmışlara benzemediğini ifade etmektir. Allah işitir, görür, bilir ve diğer tüm sıfatlarıyla vasıftır. Ancak O'nun işitmesi, görmesi ve bilmesi yaratılmışların işitmesine, görmesine ve bilgisine benzemez.

Ehl-i Sünnet, Allah'ın isim ve sıfatlarını, Kur'an ve sahih sünnette geldiği şekilde kabul eder; sıfatların manalarını inkâr etmez, başka manalara zorlamaz ve keyfiyetini (nasıl olduğunu) belirlemez.

DELİL

“Allah'ın ilmi her şeyi kuşatmıştır.” (Talâk, 65/12)

“O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.” (Şûrâ, 42/11)

DERSİN ÖZÜ

Allah'ın ilmi her şeyi kuşatır; O'nun isim ve sıfatları haktır, fakat hiçbir sıfatı yaratılmışların sıfatlarına benzemez.

AKÎDETÜ’R-RÂZİYEYN

10. ALLAH’IN ÂHİRETTE GÖRÜLMESİ VE CENNET EHLİNİN O’NUN KELÂMİNİ İŞİTMESİ

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür’a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Allah, âhirette gözlerle görülecektir.
Cennet ehli O’nu görecek ve O’nun kelâmını işitecektir.
Allah dilediği şekilde konuşur.”

AÇIKLAMA

Ehl-i Sünnet’e göre müminler, âhirette Allah’ı gerçekten görecektir. Bu görme, bir hayal, bir vehim veya yalnızca kalple bilme değildir; bilakis gözlerle gerçek bir görmedir. Bu, Allah’ın vaadidir ve haktır. Ancak bu görmenin nasıl olacağı bilinmez; keyfiyeti Allah’a aittir. Allah, yaratılmışlara benzemez.

Cennet ehlinin Allah’ın kelâmını işitmesi de haktır. Allah, dilediği zaman, dilediği şekilde konuşur. O’nun kelâmı, yaratılmışların sözlerine benzemez. Allah’ın kelâmı ezelîdir, mahlûk değildir ve harf ve seslere muhtaç değildir.

Bu iki inanç, Allah’ın isim ve sıfatlarına iman kapsamındadır. Ehl-i Sünnet, bu konularda naslara inanır; sıfatları inkâr etmez, başka manalara zorlamaz, yaratılmışlara benzetmez ve keyfiyetini belirlemez.

DELİL

“O gün birtakım yüzler ıslıl ıslıl parlayacak, Rablerine bakacaklardır.”
(Kıyâme, 75/22–23)

“İyilik yapanlara daha güzeli ve bir de fazlası vardır.” (Yûnus, 10/26)

Resûlullah ﷺ, bu ayetteki “fazla”yı Allah’a bakmak olarak açıklamıştır.
(Müslim, 181)

DERSİN ÖZÜ

Müminler âhirette Allah’ı gerçekten görecek ve cennet ehli O’nun kelâmını işitecektir; bunun keyfiyeti yaratılmışlara benzetilmeden Allah’a bırakılır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

11. CENNET VE CEHENNEMİN HAK, YARATILMIŞ VE EBEDÎ OLMASI

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Cennet ve cehennem haktır.
İkisi de yaratılmıştır ve ebedî olarak kalacaktır.”**

AÇIKLAMA

Cennet ve cehennem, yalnızca iyilik ve kötülüğü anlatan semboller veya mecazlar değildir. Bunlar, Allah'ın yarattığı gerçek âhiret yurtlarıdır. Cennet de cehennem de haktır, şu anda mevcuttur ve Allah'ın bildirdiği üzere ebedî olarak kalacaktır.

Cennet, iman edip salih amel işleyen kullar için hazırlanmış sonsuz nimet yurdudur. Orada, Allah'ın vaad ettiği her türlü güzellik ve mutluluk vardır. Cehennem ise Allah'ı inkâr edenler ve günahları karşılığında cezayı hak edenler için hazırlanmış azap yeridir. Orada, Allah'ın tehdid ettiği her türlü azap ve elem vardır.

Cehenneme giren herkesin orada ebedî kalacağı söylenmez. Tevhid üzere ölen günahkâr müminler, Allah'ın dilemesine bağlıdır. Onlar, günahları oranında cezalandırılsalar bile, Allah dilerse onları cehennemden çıkarır ve onlar için ebedî kalmak söz konusu olmaz. Kâfirler ve Allah'a ortak koşanlar ise cehennemde ebedî olarak kalacaklardır.

DELİL

“Rabbinizin bağışlamasına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olan, genişliği göklerle yer kadar olan cennete koşun.” (Âl-i İmrân, 3/133)

“Kâfirler için hazırlanmış olan ateşten sakının.” (Âl-i İmrân, 3/131)

“Onlar orada ebedî kalacaklardır.” (Beyyine, 98/8)

DERSİN ÖZÜ

Cennet ve cehennem, Allah'ın yarattığı gerçek ve ebedî âhiret yurtlarıdır; kulların oradaki durumları Allah'ın adaleti, rahmeti ve vahiyde bildirdiği hükümlerle belirlenir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

12. SIRAT, MİZAN VE AMELLERİN TARTILMASI

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Sırat haktır.

Mizan haktır; iki kefesi vardır.

Kulların iyilikleri ve kötülükleri tartılacaktır.”

AÇIKLAMA

Sırat, kıyamet günü cehennemın üzerine kurulacak olan gerçek bir köprüdür. Bütün insanlar oradan geçecektir. Müminler, iman ve amellerine göre farklı şekillerde geçecek; kâfirler ve münafıklar ise orada düşeceklerdir.

Mizan, kıyamet günü amellerin tartılacağı gerçek bir terazidir. İyilikler ve kötülükler adaletle tartılacaktır. Hiçbir kula en küçük bir haksızlık yapılmaz. Kimsenin ameli zayi edilmez; yapılan her şey karşılıksız bırakılmaz.

Sırat ve mizan, yalnızca mecaz veya sembol değil, Kur'an ve sahih sünnette haber verilen hak âhiret hadiseleridir. Ehl-i Sünnet, bu konularda naslara inanır; te'vil etmez, inkâr etmez ve bunların keyfiyetini (nasıl olduklarını) belirlemez.

DELİL

“Biz kıyamet günü için adalet terazileri kurarız. Hiç kimseye hiçbir şekilde haksızlık edilmez.” (Enbiyâ, 21/47)

Resûlullah ﷺ, cehennemın üzerine bir köprü (sırat) kurulacağını ve insanların oradan geçeceğini haber vermiştir.

(Buhârî, 7439; Müslim, 183)

Resûlullah ﷺ, şöyle buyurmuştur: “Ameller, kıyamet günü tartılır. Allah, kime zerre ağırlığınca bir iyilik varsa onu getirir. Kime de zerre ağırlığınca bir kötülük varsa onu getirir.” (Tirmizî, 2421; İbn Mâce, 4240; **el-Elbânî: Sahih**)

DERSİN ÖZÜ

Sırat ve mizan haktır; kıyamet günü kulların amelleri Allah'ın adaletiyle tartılacak ve herkes O'nun hükmüne göre karşılık görecektir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

13. PEYGAMBERİMİZİN HAVZI, ŞEFAAT VE ÖLÜMDEN SONRA DİRİLİŞ

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Peygamberimizin havzı haktır.
Şefaathaktır.
Ölümden sonra diriliş haktır.”**

AÇIKLAMA

Havz, kıyamet günü Allah'ın Resûlullah'a ﷺ ihsan edeceği gerçek bir havuzdur. Peygamberimiz, ümmetinden kendisine ulaşanları orada karşılayacak, onlara ikram edecektir. Bu, müminler için büyük bir şereftir.

Şefaath, Allah'ın izin verdiği kimselerin, O'nun razı olduğu kişiler hakkında aracılık etmesidir. Şefaatin her türü Allah'a aittir. Hiç kimse O'nun izni olmadan şefaath edemez. Ehl-i Sünnet, şefaath kabul eder; ancak şefaatin, Allah'ın belirlediği şartlar dahilinde olacağına inanır.

Ölümden sonra diriliş, insanların kabirlerinden kaldırılarak hesap vermek üzere Allah'ın huzurunda toplanmasıdır. Bu diriliş, yalnızca ruhen değil, bedenlerle de gerçekleşecektir. Bu, iman esaslarından ve Kur'an ile sahih sünnette açıkça bildirilmiştir.

DELİL

“Ben havza sizden önce varacağım.” (Buhârî, 6583; Müslim, 2290)

“O'nun izni olmadan katında kim şefaath edebilir?” (Bakara, 2/255)

“Sonra şüphesiz siz, kıyamet günü diriltileceksiniz.” (Mü'minûn, 23/16)

DERSİN ÖZÜ

Peygamberimizin havzı, Allah'ın iznine bağlı şefaath ve bedenlerle ölümden sonra diriliş; sahih naslarla bildirilen gerçek âhiret hadiseleridir. Bunlara iman etmek, Ehl-i Sünnet akîdesindendir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

14. BÜYÜK GÜNAH SAHİPLERİNİN ALLAH'IN DİLEMESİ ALTINDA OLMASI

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Büyük günah sahipleri
Allah'ın dilemesi altındadır.”**

AÇIKLAMA

Büyük günah işleyen bir Müslüman, işlediği günahı helâl saymadığı ve kendisini İslâm'dan çıkaran başka bir durum bulunmadığı sürece, yalnızca o günah sebebiyle dinden çıkmış sayılmaz.

Tevhid üzere ölen ve tövbe etmemiş büyük günah sahibi, âhirette Allah'ın dilemesine bağlıdır. Allah dilerse onu bağışlar, dilerse günahı sebebiyle cezalandırır. Cezalandırılan tevhid ehli, cehennemde ebedî kalmaz.

Bu hüküm, büyük günahı önemsiz görmek veya hafife almak anlamına gelmez. Mümin, günahının tehlikesini bilmeli, hemen tövbe etmeli, Allah'ın rahmetini umarken azabından da sakınmalıdır.

DELİL

“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları ise dilediği kimse için bağışlar.” (Nisâ, 4/48)

“Ey kendilerine karşı aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları bağışlar. O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” (Zümer, 39/53)

DERSİN ÖZÜ

Tevhid üzere ölen büyük günah sahibi Allah'ın dilemesi altındadır; Allah dilerse onu bağışlar, dilerse cezalandırır, fakat cehennemde ebedî bırakmaz. Mümin, günahlardan sakınmalı ve daima tövbe etmelidir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

15. EHL-İ KIBLENİN GÜNAH SEBEBİYLE TEKFİR EDİLMEMESİ VE GİZLİ HÂLLERİNİN ALLAH'A BIRAKILMASI

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Ehl-i kibleden hiç kimseyi günahı sebebiyle tekfir etmeyiz.
Onların gizli hâllerini Allah'a bırakırız.”**

AÇIKLAMA

Ehl-i kible, İslâm'a mensup olup Müslümanların kiblesine yönelen kimselerdir. Bir Müslümanın günah işlemesi, tek başına onun İslâm'dan çıktığı anlamına gelmez. Büyük günah, imanı eksiltir; fakat her büyük günah küfür değildir.

Bu ilke, İslâm'dan çıkaran bir söz veya fiilin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği anlamına da gelmez. Böyle bir fiilin genel hükmü ile belirli bir kişiye hüküm verilmesi birbirinden ayrılır; kişinin durumu değerlendirilirken ilgili şartlar ve hükme engel olabilecek hususlar gözetilir.

Gizli hâlleri Allah'a bırakmak, insanların kalplerindeki iman ve niyeti kesin olarak bildiğimizi iddia etmemektir. İnsanlar hakkında dünyadaki hükümler, bilinebilen söz ve davranışlara göre uygulanır.

DELİL

“Ey iman edenler! Allah yolunda sefere çıktığınızda iyice araştırın. Size selâm verene, dünya hayatının geçici menfaatini arzulayarak ‘Sen mümin değilsin’ demeyin. Allah katında nice ganimetler vardır.” (Nisâ, 4/94)

Resûlullah ﷺ, kalbini bildiğini ileri süren birine şöyle buyurmuştur:
“Onun kalbini yarıp baktın mı?” (Müslim, 96)

DERSİN ÖZÜ

Bir Müslüman sırf günah işlediği için tekfir edilmez; insanların gizli hâlleri Allah'a bırakılır ve belirli kişiler hakkındaki hükümler ilmî şartlar gözetilerek ele alınır. Mümin, günahlardan uzak durmalı, insanları tekfir etme konusunda ihtiyatlı olmalıdır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

16. MÜSLÜMAN YÖNETİCİLERLE HAC VE CİHADIN SÜRDÜRÜLMESİ

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Cihad ve hac, Müslüman yöneticilerle
birlikte sürdürülür.”**

AÇIKLAMA

Bu esas, Müslümanların ortak dinî görevlerinin yöneticilerin şahsî kusurları sebebiyle terk edilmemesini ifade eder. Hac ibadeti, meşru şartları yerine geldiğinde eda edilir; yöneticinin günah işlemesi haccı geçersiz kılmaz. Müslüman, hac için gerekli imkân ve güvenlik sağlandığında hükmünü yerine getirir.

Cihad ise ferdî olarak savaş başlatmak anlamına gelmez. Cihadın meşru şekilde yürütülmesi, İslâm devletinin yönetimi, dinî hükümler ve ilgili şartlar çerçevesinde olur. Müslümanlar, bu görevi meşru yöneticilerle birlikte sürdürür.

Yöneticiye itaat, Allah'a isyan anlamına gelen emirleri kapsamaz. Günah olan konularda itaat edilmez; ancak dinî görevlerin (hac ve cihad gibi) meşru şekilde yürütülmesinde yöneticilerle iş birliği yapılır.

DELİL

“Gücünüz yetiyorsa Allah için haccedin.” (Âl-i İmrân, 3/97)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“İtaat ancak meşru olandadır. Günah olan bir konuda itaat yoktur.”

(Buhârî, 7145; Müslim, 1840)

Resûlullah ﷺ, yöneticilere itaat etmeyi emretmiştir ve sabır göstermeyi tavsiye etmiştir: “Üzerinize bir emir tayin edilse, sizi dövse ve mallarınızı alsa bile-(ona) itaat edin ve sabredin.” (Müslim, 1836)

DERSİN ÖZÜ

Hac ve cihad, Müslümanların ortak dinî görevleridir ve meşru şartları içinde Müslüman yöneticilerle birlikte sürdürülür. Yöneticilerin şahsî kusurları, bu görevleri terk etmeye gerekçe değildir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

17. YÖNETİCİLERE KARŞI İSYANDAN VE FİTNE SAVAŞLARINDAN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Müslüman yöneticilere karşı isyan etmeyiz.
Fitne dönemlerinde savaşa katılmayız.”**

AÇIKLAMA

Bu esas, Müslümanlar arasında kan dökülmesine ve toplumsal düzenin bozulmasına yol açan silahlı çatışmalardan sakınmayı ifade eder. Yöneticinin günah veya haksızlık işlemesi, kişilere kendi başlarına silahlı isyan başlatma yetkisi vermez.

Yöneticiye itaat, Allah'a isyan olan emirlerde itaat etmek anlamına gelmez. Haksızlık karşısında meşru yollarla hakkı savunmak, öğüt vermek ve nasihat etmek gerekir. Ancak bu, silahlı isyana çıkmak ve fitneye katılmak ile aynı değildir.

Fitne dönemlerinde ise Müslüman, hangi tarafın haklı olduğunu bilemediği çatışmalara katılmaz. Bu dönemlerde tarafsız durmak, canını, ailesini ve Müslümanların birliğini korumak esastır.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“İtaat ancak meşru olandadır. Günah olan bir konuda itaat yoktur.”
(Buhârî, 7145; Müslim, 1840)

“Kim yöneticisinden hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin. Çünkü kim bir karış yer bile olsa, onlardan ayrılırsa câhiliye ölümü üzere ölür.”
(Buhârî, 7054; Müslim, 1849)

DERSİN ÖZÜ

Müslüman, yöneticilere karşı isyan etmez ve fitne dönemlerinde savaşa katılmaz. Yöneticiye itaat, meşru olanla sınırlıdır; Müslümanın önceliği Müslümanların birliğini, can güvenliğini ve toplumsal düzeni korumaktır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

18. SÜNNETE VE CEMAATE BAĞLI KALMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî'nin naklettiği akîde esaslarından biri şöyledir:

**“Sünnete ve cemaate bağlı kalırız;
ayrılıktan, ihtilaftan ve dinde sonradan ortaya
çıkarılan şeylerden sakınırız.”**

AÇIKLAMA

Sünnete bağlılık, Resûlullah'ın ﷺ din hakkında bildirdiği esasları kabul etmek ve ibadetlerde onun yolunu izlemektir. Cemaat ise yalnızca belirli bir topluluğa mensup olmak değil, Müslümanların Kur'an ve sahih Sünnet üzerinde birlik içinde bulunmasıdır.

Bu birlik, dinin açık hükümlerini terk ederek sağlanmaz. Ölçü, Kur'an ve Sünnet'e bağlılıktır; insanların görüşleri bu iki kaynağın önüne geçirilmez.

Mümin, din adına delilsiz yenilikler ortaya koymaktan ve Müslümanlar arasında gereksiz ayrılıklar çıkarmaktan sakınır.

DELİL

“Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın; ayrılığa düşmeyin.”
(Âl-i İmrân, 3/103)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

**“Kim bizim bu işimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa
o reddedilir.”** (Buhârî, 2697; Müslim, 1718)

DERSİN ÖZÜ

Sünnete ve cemaate bağlılık, Kur'an ve sahih Sünnet'i esas almak, din adına ortaya çıkarılan yeniliklerden ve delilsiz ayrılıklardan sakınmaktır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

19. İMANDA İSTİSNA YAPMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“İmanda istisna yaparız; fakat şüphe etmeyiz.”

AÇIKLAMA

İmanda istisna, kişinin “Ben inşallah müminim” demesidir. Bu ifade, Allah’a ve iman esaslarına inanıp inanmadığından şüphe etmek için kullanılmaz. Mümin, imanının bütün gereklerini eksiksiz yerine getirdiğini ve Allah katında kabul edildiğini kesin olarak ileri sürmez.

Zira herkesin ameli noksan olabilir. Kul, imanında samimi olsa da içinde bilmediği eksiklikler bulunabilir. Bu nedenle mümin, kendisini kusursuz görmemek, Allah’ın rahmetine muhtaç olduğunu bilmek ve kibirden sakınmak için istisna yapar.

İstisna, imanın aslından şüphe etmek değildir. İmanın hakikati konusunda tereddüt etmek küfürdür. Mümin, Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe ve kadere iman ettiğinden emin olur; ancak amelinin kabulü hakkında kesin hüküm vermez.

DELİL

“Kendinizi temize çıkarmayın. O, takvâ sahibi olanı en iyi bilendir.”
(Necm, 53/32)

“Onlar, Rablerine dönecekleri için kalpleri ürpererek verdiklerini verirler.”
(Mü’minûn, 23/60)

DERSİN ÖZÜ

Mümin, imanının aslından şüphe etmeden “inşallah müminim” diyebilir. Böylece imanının kemalini kendisine kesin olarak nispet etmekten sakınır ve Allah’ın rahmetine muhtaç olduğunu bilir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

20. MÜRCİE'NİN İMAN ANLAYIŞINA KARŞI EHL-İ SÜNNET'İN ESASI

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Mürcie'nin görüşünden uzak dururuz.”

AÇIKLAMA

Mürcie, amelin imanla ilişkisi konusunda Ehl-i Sünnet'ten ayrılan görüşleri ifade eden bir isimdir. Onlar, ameli imandan tamamen ayrı görmüş veya amellerin imana hiç bir etkisi olmadığını söylemiştir. Bu sebeple büyük günah işleyen kimsenin imanı eksilmez demişlerdir.

Ehl-i Sünnet'e göre iman; kalbin tasdiki, dilin ikrarı ve organların amellerini kapsar. İman, itaatle artar, günahla eksilir. Ameller, imanın hakikatının bir parçasıdır. Bu nedenle ameller imandan bütünüyle ayrı tutulmaz.

Bununla birlikte, her günah işleyen Müslüman da sırf günahı sebebiyle dinden çıkmış sayılmaz. Büyük günah, imanı zayıflatır; kişi Allah'ın dilemesiyle affedilir veya adaletle cezalandırılır.

DELİL

“Allah, imanlarına iman katsınlar diye müminlerin kalplerine huzur indirdi.”
(Fetih, 48/4)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“İman yetmiş küsur şubedir. En üstünü ‘Allah’tan başka hak ilâh yoktur’ sözüdür; en aşağısı ise eziyet veren şeyi yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şubedir.” (Müslim, 35)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet'e göre amel imanın kapsamındadır; iman itaatle artar, günahla eksilir. Her günah tek başına kişiyi İslâm'dan çıkarmaz. Mürcie'nin, ameli imandan tamamen ayıran anlayışından uzak durulur.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

21. KADERİYYE'NİN KADER ANLAYIŞINDAN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Kaderiyye'nin görüşünden uzak dururuz.”

AÇIKLAMA

Kaderiyye, kulların fiilleri ile Allah'ın kaderi arasındaki ilişkiyi Ehl-i Sünnet'ten farklı açıklayan görüşleri ifade eder. Özellikle ilk dönem Kaderiyye'si, kulların fiillerinin Allah'ın önceden belirlemesi ve yaratması dışında gerçekleştiğini savunmuştur. Onlara göre kul, fiillerini tamamen kendi başına yaratır; Allah'ın iradesi ve yaratması bu fiillerde etkili değildir.

Ehl-i Sünnet'e göre Allah her şeyi bilir, yazmıştır, diler ve yaratır. Kulun iradesi ve tercihi gerçektir; ancak Allah'ın dilemesi ve yaratması dışında değildir. İnsan, kendi tercihiyle yaptığı amellerden sorumludur. Bu sebeple kader, günah işlemeye mazeret gösterilemez. Kulların fiillerini Allah'a nispet etmek, O'nu zulümle nitelemek anlamına gelmez; çünkü Allah her şeyi hikmetle yaratır ve hiçbir zorlama olmaksızın kul, iradesiyle tercihte bulunur.

Kaderiyye'nin anlayışı, Allah'ın ilim, irade ve yaratma sıfatlarını eksiltir. Mümin, bu sapık görüşten uzak durur ve selefin yolu üzere kaderin hakikatine iman eder.

DELİL

“Şüphesiz biz her şeyi bir kader ile yarattık.”

(Kamer, 54/49)

“Âlemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.”

(Tekvîr, 81/29)

DERSİN ÖZÜ

Allah'ın kaderi her şeyi kuşatır; kul ise Allah'ın dilemesi dışında olmaksızın kendi iradesiyle yaptığı amellerden sorumludur. Kader, günah işlemeye mazeret değil; sorumluluğu gerektiren bir gerçektir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

22. CEHMIYYE'NİN ALLAH'IN İSİM VE SIFATLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞÜNDEN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Cehmiyye'nin görüşünden uzak dururuz.”

AÇIKLAMA

Cehmiyye, Allah'ın isim ve sıfatları konusunda Ehl-i Sünnet'ten ayrılan görüşleriyle tanınır. Onlar, Allah'ın vahiyde bildirdiği sıfatlarının bir kısmını veya tamamını inkâr etmiş, bazı sıfatlara farklı anlamlar vermiş ya da tevil yoluna gitmişlerdir.

Ehl-i Sünnet'e göre Allah, kendisini Kur'an'da ve Resûlullah'ın ﷺ sahih sünnetinde nasıl tanıtmışsa öyle tanınır. Allah'ın isim ve sıfatları kabul edilir, inkâr edilmez, tahrif edilmez, tevil edilmez ve yaratılmışların sıfatlarına benzetilmez. Sıfatların keyfiyeti bilinmez; bu husus Allah'a bırakılır.

Allah'ın işitmesi, görmesi, konuşması, ilmi, iradesi, kudreti ve diğer bütün kemal sıfatları haktır. Ancak bu sıfatlar, yaratılmışların işitmesine, görmesine, konuşmasına ve diğer sıfatlarına benzemez.

Cehmiyye'nin anlayışı, Allah'ın sıfatlarını inkâr ettiği için büyük bir sapmadır. Mümin, bu görüşten uzak durur ve selefin yolu üzere Allah'ı, O'nun tayin ettiği isim ve sıfatlarla tanır.

DELİL

“En güzel isimler Allah'ındır. O hâlde O'na bu isimlerle dua edin.”
(A'râf, 7/180)

“O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”
(Şûrâ, 42/11)

DERSİN ÖZÜ

Allah'ın isim ve sıfatları vahiyde bildirildiği şekilde kabul edilir; inkâr edilmez, yaratılmışlara benzetilmez, tevil edilmez ve keyfiyetleri belirlenmez.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

23. RÂFIZA'NIN SAHÂBE HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜNDEN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Râfıza'nın görüşünden uzak dururuz.”

AÇIKLAMA

Râfıza, klasik akîde eserlerinde özellikle sahâbe ve hilâfet hakkındaki görüşleri sebebiyle ele alınan bir isimdir. Bu görüşler arasında Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın hilâfetini reddetmek, bazı sahâbîlere sövmek ve onları haksız yere suçlamak yer alır.

Ehl-i Sünnet'in ölçüsü açıktır: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'nin râşid halifeler olduğunu kabul eder; bütün sahâbeye saygı gösterir ve onlar için Allah'tan bağışlanma diler. Sahâbe arasında yaşanan ihtilaflar, onlara hakaret etmenin veya düşmanlık beslemenin gerekçesi yapılamaz.

Bu sebeple mümin, sahâbe hakkındaki görüşlerini Kur'an ve sahih Sünnet'e dayandırır; sahâbeye sövmekten ve haklarında delilsiz ithamlarda bulunmaktan sakınır.

DELİL

“Onlardan sonra gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde iman edenlere karşı kin bırakma.” (Haşr, 59/10)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Ashabıma sövmeyin! Kim onlara söverse, Allah da ona lânet etsin.” (Buhârî, 3673; Müslim, 2540)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, dört râşid halifenin faziletini kabul eder; bütün sahâbeye rahmet diler ve onlara yönelik hakaret, tekfir ve haksız ithamlardan sakınır.

AKİDETÜ'R-RÂZİYEYN

24. HÂRİCİLERİN GÖRÜŞÜNDEN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

“Hâricîlerin görüşünden uzak dururuz.”

AÇIKLAMA

Hâricîler, büyük günah işleyen Müslümanları tekfir etmeleri ve Müslümanlara karşı silahlı çatışmayı meşru görmeleriyle tanınan tarihî bir fırkadır. Onlara göre, büyük günah işleyen kişi dinden çıkar ve Müslümanların canı ve malı helal olur.

Ehl-i Sünnet'e göre bir Müslüman, sırf büyük günah işlediği için dinden çıkmış sayılmaz. Günahın hükmü ile belirli bir kişinin imanına ilişkin hüküm birbirinden ayrılır. Günah büyük olsa da kişi İslâm dairesinde kalır; hükmü Allah'a aittir.

Ayrıca Hâricîler, Müslümanlara karşı isyan etmeyi ve silahlı mücadeleyi meşru görmüş, İslâm toplumunda fitne ve kan dökülmesine sebep olmuşlardır. Mümin, delilsiz tekfirden, Müslümanların canına yönelik haksız şiddetten ve bu anlayışı taşıyanlardan uzak durur.

DELİL

“Kim bir mümini kasten öldürürse onun cezası, içinde uzun süre kalacağı cehennemdir.”

(Nisâ, 4/93)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Bir kimse kardeşine ‘Ey kâfir!’ derse bu söz ikisinden birine döner.”

(Buhârî, 6104; Müslim, 60)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, günah sebebiyle gelişigüzel tekfirden ve Müslümanların canına yönelik haksız şiddetten sakınır.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

25. KUR'AN ALLAH'IN KELÂMIDIR, MAHLÛK DEĞİLDİR

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**“Kur'an Allah'ın kelâmıdır, mahlûk değildir.
Onun mahlûk olduğunu söyleyen görüşü reddederiz.”**

AÇIKLAMA

Kur'an, Allah'ın kelâmıdır. Allah onu vahiy yoluyla Cebrâil (aleyhisselâm) aracılığıyla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) indirmiştir. Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olması, onun yaratılmış bir söz değil, Allah'ın ezeli ve ebedi sıfatlarından biri olduğunu ifade eder.

Kur'an'ı okuyan insanın sesi, yazıldığı mürekkep, kâğıt ve kullandığımız mushaflar ise yaratılmıştır. Bunlar, Allah'ın kelâmı olan Kur'an'ın kendisi değildir. Okunan ve yazılan, Allah'ın kelâmını ifade eden vasıtalarlardır.

Ehl-i Sünnet, Kur'an'ın mahlûk olduğunu söyleyen görüşü reddeder. Bu görüş, selefi âlimler tarafından bid'at ve sapık bir görüş olarak kabul edilmiştir.

DELİL

“Eğer müşriklerden biri senden güvence isterse Allah'ın kelâmını işitinceye kadar ona güvence ver.” (Tevbe, 9/6)

“Rahmân, Kur'an'ı öğretti.” (Rahmân, 55/1-2)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Allah katından indirilmiş bir harfle Kur'an okuyan, bunu hakkıyla okuyan kimse, nâzil olan vahiy getiren elçi meleklerle beraberdir.”

(Müslim, 798)

DERSİN ÖZÜ

Kur'an, Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir; onu okuyan insanın sesi, yazıldığı maddeler ve mushaflar ise yaratılmıştır. Kur'an'ın mahlûk olduğunu söyleyen görüşten sakınmak, Ehl-i Sünnet'in itikad esaslarındandır.

AKİDETÜ'R-RÂZİYEYN

26. "KUR'AN'I OKUYUŞUM MAHLÛKTUR" SÖZÜNDE LAFİZ MESELESİ

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken şöyle dediler:

**"Kur'an'ı okuyuşum mahlûktur" diyen kimse,
Cehmiyye'nin görüşünü söylemiştir."**

AÇIKLAMA

"Okuyuşum" sözü iki farklı anlama gelebilir: Allah'ın kelâmı olan okunan Kur'an veya onu okuyan insanın sesi ve okuma fiili. Bu sebeple sözün hangi anlamda kullanıldığı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Ehl-i Sünnet'e göre Kur'an, Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir; insanın sesi, dili, harfleri telaffuzu ve okuma fiili ise yaratılmıştır. Okunan Kur'an ile kulun okuma fiili birbirine karıştırılmaz. "Kur'an'ı okuyuşum mahlûktur" ifadesi, Kur'an'ın kendisinin değil, insanın okuma fiilinin kastedildiği anlamda kullanılırsa doğrudur. Ancak bu söz, Kur'an'ın kendisini kastederek söylenirse Cehmiyye'nin görüşü olur ve reddedilir.

Bu sebeple mümin, böyle ifadelerde açık ve net olmalı; Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olduğunu ve mahlûk olmadığını inanç olarak kesin bir şekilde ifade etmelidir.

DELİL

"Eğer müşriklerden biri senden güvence isterse Allah'ın kelâmını işitinceye kadar ona güvence ver." (Tevbe, 9/6)

"Allah sizi de yaptıklarınızı da yaratmıştır." (Sâffât, 37/96)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah, bir araya getirenin, dağıtanın, diriltenin ve öldürenin sözüdür." (Buhârî, 7493; Müslim, 400)

DERSİN ÖZÜ

Kur'an, Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir; kulun sesi ve okuma fiili ise yaratılmıştır. "Okuyuşum mahlûktur" sözünde neyin kastedildiği açıklığa kavuşturulmalıdır.

AKİDETÜ'R-RÂZİYEYN

27. EHL-İ HADİSE YÖNELİK KÖTÜLEYİCİ İSİMLENDİRMELERDEN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî, Ehl-i Sünnet âlimlerinin üzerinde bulundukları esasları naklederken, Ehl-i hadisi kötülemek amacıyla kullanılan isimlendirmelere karşı çıkıldığını söylemişlerdir.

AÇIKLAMA

Ehl-i hadis, dinî inanç ve hükümleri anlamada Kur'an'a, sahih hadislere tabî olmayı ve ilk nesillerden gelen rivayetlere önem vermeyi esas alan âlimler için kullanılan bir isimdir.

Tarih boyunca bazı kimseler, hadis ve esere bağlı âlimleri küçük düşürmek amacıyla onlara çeşitli lakaplar takmışlardır. Bu tür lakaplar çoğu zaman hakaret, alay veya itibarsızlaştırma amacı taşımaktadır.

Bir görüşün doğruluğu veya yanlışlığı, onu savunan kişiye takılan lakapla değil, ortaya koyduğu delille değerlendirilir. Mümin, ilim sahibi kimselere karşı adaletli olmalı; onlara hakaret ve kötüleyici isimlerle hitap etmekten sakınmalıdır.

Bununla birlikte bir kimsenin kendisini "Ehl-i hadis" olarak adlandırması da bütün görüşlerinin kendiliğinden doğru olduğu anlamına gelmez. Ölçü, Kur'an ve sahih Sünnet'e uygunluktur.

DELİL

"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın." (Hucurât, 49/11)

"Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Resûl'e götürün." (Nisâ, 4/59)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Bir mümine hakaret etmek fasıklıktır." (Buhârî, 6044; Müslim, 64)

DERSİN ÖZÜ

İlmî görüşler, kişilere takılan kötüleyici lakaplarla değil, Kur'an ve sahih Sünnet'ten getirilen delillerle değerlendirilir. Mümin, ilim ehline karşı adaletli ve saygılı olmalı; hakaret ve alaydan sakınmalıdır.

AKİDETÜ'R-RÂZİYEYN

28. BİD'AT VE HEVÂ EHLİYLE OTURUP KALKMAKTAN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî'den nakledilen akîde esaslarında, bid'at ehlinin görüşlerinden sakınmak ve onların dinî şüphelerini yaydıkları meclislerden uzak durmak öğütlenir.

AÇIKLAMA

Bid'at, dinde meşru bir dayanağı bulunmadığı hâlde dinin bir parçası olarak ortaya konulan inanç, ibadet veya uygulamadır. Hevâya uymak ise dinî meselelerde Kur'an ve Sünnet yerine kişisel arzu ve eğilimleri ölçü edinmektir.

Bid'at ve hevâ ehliyle oturup kalkmak, zamanla kişinin akîdesine ve din anlayışına olumsuz etkiler yapabilir. Bu sebeple mümin, dinini öğrenirken sağlam bilgiye ve güvenilir ilim ehline yönelmeli; şüpheli meclislerden ve delilsiz görüşlerin yayıldığı ortamlardan uzak durmalıdır.

Bir görüşün yanlışlığını göstermek, o görüşü benimseyen herkese aynı hükmü vermek anlamına gelmez. İlmî açıklama ve meşru nasihat ile yanlış görüşlerin yayılmasına aracılık etmek birbirinden ayrılır. Mümin, hikmet, güzel öğüt ve en güzel şekilde mücadele yöntemini izler.

DELİL

“Âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde, başka bir söze geçinceye kadar onlardan yüz çevir.” (En'âm, 6/68)

“Bilmiyorsanız ilim ehline sorun.” (Nahl, 16/43)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Kim bir topluluğa benzerse o da onlardandır.” (Ebû Dâvûd, 4031; hasen)

DERSİN ÖZÜ

Mümin, dinî bilgisini Kur'an ve sahih Sünnet'e dayandırır; bid'at ve hevâ ehlinin meclislerinden uzak durur, şüphelerini güvenilir ilim ehline danışarak giderir.

AKÎDETÜ'R-RÂZİYEYN

29. KELÂM İLMİNDEN VE KELÂM KİTAPLARINDAN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtım ve Ebû Zür'a er-Râzî'den nakledilen akîde esaslarında kelâm ilmiyle meşgul olmaktan ve kelâm kitaplarını dinî inançta temel kaynak edinmekten sakındırılır.

AÇIKLAMA

Kelâm ilmi, Allah'ın isim ve sıfatları gibi gaybî konularda insan aklından hareketle kurulan teoriler ve felsefî yöntemlerle yapılan tartışmaları ifade eder. Bu yöntem, vahyin önüne akli geçirmesi ve dinî meseleleri akli kıstaslarla değerlendirmesi sebebiyle eleştirilmiştir.

Selef âlimlerinin benimsediği ölçü, akîdeyi Kur'an ve sahih Sünnet'ten öğrenmek, bu nasları sahâbenin anlayışı üzere anlamak ve hakkında bilgi bulunmayan gaybî konularda akıl yürütmelerle kesin hükümler üretmemektir.

Bu sakındırma, akli kullanmayı veya delilleri anlamaya çalışmayı reddetmek değildir. Akıl, vahyi anlamada bir araçtır; ancak vahyin bildirmediği gayb konularında bağımsız bir bilgi kaynağı sayılmaz. Kelâm kitaplarıyla meşguliyet, çoğu zaman şüphe ve tereddütlere, gereksiz tartışmalara ve bid'at fırkalarının görüşlerine kapı aralamaktadır.

DELİL

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, hepsi ondan sorumludur.” (İsrâ, 17/36)

“Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Resûl'e götürün.” (Nisâ, 4/59)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Sizi, kendisinden öncekileri helâk eden şeylere düşmekten sakındırırım: Onlar, Allah'ın kitabı hakkında tartıştılar.” (Buhârî, 7365; Müslim, 2670)

DERSİN ÖZÜ

Akîdede temel ölçü Kur'an ve sahih Sünnet'tir. Akıl, vahyi anlamak için kullanılır; vahyin bildirmediği gaybî konularda kesin hüküm vermek için değil. Kelâm ilmi ve kelâm kitaplarıyla meşguliyetten sakınmak, dinin selâmeti için gereklidir.

AKİDETÜ'R-RÂZİYEYN

30. DİNDE TARTIŞMADAN VE DELİLSİZ ÇEKİŞMEDEN SAKINMAK

METİN

Ebû Hâtim ve Ebû Zür'a er-Râzî'den nakledilen akîde esaslarında, dinde tartışma ve çekişmeden sakınmak öğütlenir.

AÇIKLAMA

Burada sakındırılan tartışma, hakkı öğrenmek için soru sormak, delilleri incelemek ve ilim ehliyle istişare etmek değildir. Asıl kastedilen, dinî meselelerde üstün gelme, karşı tarafı susturma veya haklı çıkma amacıyla yapılan çekişme, inat ve faydasız tartışmalardır.

Mümin, dinini Kur'an ve sahih Sünnet'ten öğrenir. Anlaşmazlıkta delile başvurur; bilmediği konuda ilim ehline sorar. Aklını ve dilini, hakikati öğrenmek ve ona uymak için kullanır; nefsinin tatmin etmek, insanları yenmek veya meclislerde söz sahibi olmak için tartışmaya girmez.

Faydasız tartışmalar kalpte kin ve uzaklaşmaya yol açar, ilimden alıkoyar ve kardeşliği zedeler. Bu nedenle mümin, gereksiz münakaşalardan kaçınır; konuşurken delile, edebe ve hikmete riayet eder.

DELİL

“Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Resûl'e götürün.” (Nisâ, 4/59)

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde mücadele et.” (Nahl, 16/125)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Ben, en güzel şekilde tartışan ve aynı zamanda da delil getiren kimseyim.” (Buhârî, 4658; Müslim, 87)

DERSİN ÖZÜ

Dinî meselelerde ölçü delildir. Mümin, faydasız tartışmalardan sakınır; hakkı öğrenmek için sorar, araştırır ve güzel üslupla konuşur.